

Наталія Лукач, Домініка Рослонь*Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, Україна)*

Регіональні особливості міжнародної співпраці Західноукраїнського регіону

Роль прикордонних територій Західноукраїнського регіону у міжнародному співробітництві має велике значення з точки зору управління та стосовно європейського інтеграційного курсу Української держави. Розвиток транскордонної співпраці є одним з пріоритетів державної політики України. З огляду на поставлене Президентом України завдання консолідувати зусилля для подальшого розширення економічних зв'язків у рамках євро регіонів, доцільно визначити алгоритм якісного покращення функціонування Євро регіонів «Буг», «Верхній Прут», «Карпати», розвиток яких відіграє вагомий роль у стимулюванні розвитку західних регіонів України. Існування та розвиток євро регіонів Західноукраїнського регіону надає Україні унікальну можливість активізувати регіональний вимір європейської інтеграції.

Актуальність досліджуваної теми визначається тим, що міжнародна співпраця, а зокрема прикордонних областей через реалізацію спільних заходів та проектів, збільшення обсягів валютних надходжень від прикордонної торгівлі, збільшення обсягів торгівлі між сусідніми територіями, збільшення кількості спільних підприємств підвищує рівень життя мешканців.

Метою написання статті є дослідити регіональні особливості міжнародної співпраці Західноукраїнського регіону. Для досягнення поставленої мети авторами проаналізовано основні теоретико-методологічні підходи до розуміння розвитку та ефективності міжнародного співробітництва та євро регіонів, зокрема і Західноукраїнського регіону. Проаналізовано євро регіональне співробітництво в системі транскордонної співпраці.

Проведено оцінку рівня транскордонної співпраці Західноукраїнського регіону. Досліджено транскордонну співпрацю Західноукраїнського регіону в межах євро регіонів «Буг», «Верхній Прут», Карпатського Євро регіону. Означено та наведено перелік характерних особливостей функціонування євро регіонів як форми міжнародної співпраці. Досліджено питання щодо ролі України як актора європейської інтеграції в здійсненні міжрегіонального співробітництва. Розглянуто Карпатський євро регіон у контексті євроінтеграційних планів України. Виявлено що, невід'ємною складовою активізації зовнішньоекономічного співробітництва у транскордонних регіонах між Україною та ЄС є розвиток нових форм транскордонної співпраці. Досліджено сучасний стан транскордонного економічного співробітництва, розвиток його нових форм, таких як створення та практика функціонування євро регіонів. Визначено роль регіональних економічних відносин та їх вплив на вдосконалення механізму зовнішньоекономічних зв'язків.

Ключові слова: транскордонна співпраця, євро регіони, європейська інтеграція, євро регіональна співпраця, Західноукраїнський регіон.

Natallia Lukach, Dominika Rosłon*Lviv Polytechnic National University (Lviv, Ukraine)*

Regional Features of International Cooperation of the Western Ukrainian Region

The role of the border areas of the Western Ukrainian region in international cooperation is of great importance from the point of view of governance and in relation to the European integration course of the Ukrainian state. The development of cross-border cooperation is one of the priorities of Ukraine's state policy. Given the task set by the President of Ukraine to consolidate efforts to further expand economic ties within the Euroregions, it is advisable to define an algorithm for qualitative improvement of the Euroregions "Bug", "Upper Prut", "Carpathians", whose development plays an important role in stimulating Western regions. Of Ukraine. The existence and development of the Euroregions of the Western Ukrainian region provides Ukraine with a unique opportunity to intensify the regional dimension of European integration.

The relevance of the research topic is determined by the fact that international cooperation, in particular border areas through the implementation of joint activities and projects, increasing foreign exchange earnings from cross-border trade, increasing trade between neighboring territories, increasing the number of joint ventures increases living standards.

The purpose of writing this article is to explore the regional features of international cooperation in the Western Ukrainian region. To achieve this goal, the authors analyzed the main theoretical and methodological approaches to understanding the development and effectiveness of international cooperation and Euroregions, including the Western region. Euroregional cooperation in the system of cross-border cooperation is analyzed.

An assessment of the level of cross-border cooperation in the Western Ukrainian region was conducted. The cross-border cooperation of the Western Ukrainian region within the Euroregions "Bug", "Upper Prut", Carpathian Euroregion is studied. The list of characteristic features of functioning of Euroregions as a form of international cooperation is defined and resulted. The issue of Ukraine's role as an actor of European integration in the implementation of interregional cooperation has been studied. The Carpathian Euroregion is considered in the context of Ukraine's European integration plans. It was found that an integral part of the intensification of foreign economic cooperation in cross-border regions between Ukraine and the EU is the development of new forms of cross-border cooperation. The current state of cross-border economic cooperation, the development of its new forms, such as the creation and operation of Euroregions, is studied. The role of regional economic relations and their influence on the improvement of the mechanism of foreign economic relations is determined.

Keywords: *Cross-border Cooperation, Euroregions, European integration, Euroregional Cooperation, Western Ukrainian region.*

Вступ.

На сьогодні в Україні відсутня повна теоретико-методологічна база оцінки діяльності міжнародної співпраці. Тому, в нашому дослідженні спробуємо викласти деякі основні підходи до розуміння, розвитку та ефективності міжнародного співробітництва та євро регіонів. У Європі до питання ефективності євро регіональної співпраці підходять з позицій оцінки рівня життя населення, котрий доволі часто вимірюється інтегральним показником. Проте для цього необхідно мати порівняльну транскордонну статистику, формування якої у нас лише почалося. Аналізуючи розвиток міжнародного співробітництва у Європі та в Україні, можемо зауважити, що оцінка його діяльності може бути здійснена лише опосередкованим шляхом. Тобто, завдяки поглибленню в питання особливості співробітництва.

Подією, яка стимулювала прикордонне співробітництво в Центральній та Східній Європі, стало прийняття 1989 р. Декларації з питань транскордонного співробітництва (European Charter of Local Self-Government, 2021). Кабінет Міністрів Ради Європи як ініціатор цієї акції закликав уряди, громадські організації нових демократій розвивати кращі традиції транскордонного співробітництва, приєднатися до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або урядами (Маркович, 2017, с. 112-127).

У «Методичних рекомендаціях щодо транскордонного співробітництва місцевих і

регіональних влад в Європі», виданих Радою Європи, зазначається, що основоположний принцип транскордонного співробітництва полягає в тому, щоб створювати зв'язки та договірні міжрегіональні та міждержавні відносини.

У переважній більшості наукових праць, як іноземних, так і вітчизняних, простежується стійка тенденція до розгляду транскордонного співробітництва як різновиду або складової частини міжрегіонального співробітництва. Так, наприклад, український вчений-регіоналіст З. Варналій акцентує увагу на тому, що необхідність вирішення спільних проблем, що виникають у транскордонному регіоні розширює сферу державної регіональної політики на міжнародний рівень і потребує врахування стратегій розвитку сусідніх територій (Варналій, 2017, с. 131-133). Н. Мікула запропонував теорію транскордонного співробітництва, яка є предметом транскордонного регіону та процесів транскордонного співробітництва (Мікула, 2013, с. 156-170). Транскордонний регіон пропонується розглядати як територіальну систему, що включає базові системні аспекти регіону, його підсистеми, а також процеси та етапи його формування та розвитку. Формуючи концепцію транскордонного співробітництва з прикордонними регіонами України, на думку Т. Гурневич, слід дотримуватися принципів транскордонного співробітництва, які поділяються вченого на дві групи: організаційно-правову, організаційну та економічну (Устич, 2016, с. 47-53).

Ю.Макогон проаналізував форми та напрямки міжрегіонального транскордонного співробітництва (Макогон, 2003, с.412).

Прикордонні території України, де реалізується транскордонне співробітництво, охоплюють 74% населення у 19 із 25 областей України. Одним із вагомих і дієвих шляхів підвищення ефективності сучасної регіональної економічної політики є вдосконалення форм, методів і механізмів зовнішньоекономічних відносин регіонів. Важливою складовою даного процесу є транскордонне економічне співробітництво як найбільш повна і перспективна сучасна форма створення та функціонування єврорегіонів на всьому сухопутному і морському кордоні нашої країни. Тому дослідження даної проблеми має значний науковий і практичний інтерес.

Результати дослідження.

Насамперед варто відзначити, що в межах Західноукраїнського регіону виділяють три Єврорегіони – «Верхній Прут», «Нижній Дунай», «Карпати», - на базі аналізу функціонування яких і побудоване наше дослідження. Можна виділити кілька напрямів оцінки ефективності транскордонного співробітництва та діяльності єврорегіонів.

До першого напрямку варто віднести оцінку прикордонної торгівлі. (Згурська, 2016, с. 202-205). Позитивним є зростання обсягів закупівлі товарів у прикордонних регіонах іноземними громадянами, що свідчить про надходження валюти у регіон, а звідти і у державу. Однак, це може бути негативним фактором, якщо не передбачити наповнення ринку із врахуванням зростання попиту в межах прикордонної торгівлі.

Другим напрямом оцінки розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів є оцінка розвитку зовнішньоекономічної діяльності відповідних прикордонних областей, зокрема учасників єврорегіональної співпраці. Так, за результатами співпраці областей України в рамках єврорегіонів спостерігаються позитивні тенденції в розвитку їх зовнішньоекономічної діяльності. Варто зазначити, що тенденція зростання обсягу торгівлі спостерігається з 2004 року (Озерська, 2017, с. 161-164).

Значну частину міжнародної співпраці Західноукраїнського регіону бере на себе єврорегіон «Верхній Прут», котрий заснований завдяки міжнародним домовленостям між Україною, Румунією та Молдовою, зокрема завдяки тим самим угодам, які мають стосунок до «Нижнього Дунаю»: Договір про добросусідство і співробітництво між Україною та Румунією, а також Протокол про тристороннє співробітництво між Урядами України, Республіки Молдова та Румунії. Проте, утворення самого єврорегіону відбулось пізніше, а саме у 2000 році (Єврорегіон «Нижній Дунай»: плани та перспективи для Одеського регіону, 2018). Цікавим фактом є те, що інститут партнера єврорегіону є доволі нестандартний, який відрізняється від статусу члена. Згідно з положеннями Статуту єврорегіону «Верхній Прут» партнером «може стати може стати адміністративно-територіальна одиниця країни Європейського Союзу або іншої країни, що має угоду про партнерство або протоколи про співробітництво чи побратимство з подібними адміністративно-територіальними одиницями зі складу Єврорегіону «Верхній Прут». Серед таких партнерів у «Верхнього Пруту» є Каритнія (Австрійська Республіка), Швабія (Федеративна Республіка Німеччина), Масенн (Республіка Франція). Проте серцем та основою цього регіону являється все таки Західноукраїнський регіон.

Потрібно зазначити, що проголошені в статуті Єврорегіону цілі залишились лише декларативними. Проте, значний вплив на транскордонну співпрацю Західноукраїнського регіону в межах єврорегіону «Верхній Прут» здійснило прийняття програми Східного Партнерства в ЄС. В рамках реалізації програми була приділена увага і транскордонному співробітництву. Важливою, стала розробка спеціальних програм територіального співробітництва країн Східної Європи, мета яких мала стати спільним вирішенням проблем, котрі виникають на транскордонному рівні (Химинець В. В., Головка А. А., Мірус О. І., 2021, с. 47).

Спільна Операційна Програма транскордонного співробітництва «Румунія-Україна-Молдова 2007/2013» стала одним

із важливих транскордонних проєктів (Згурська, 2016, с. 202-205). Після закінчення програми у 2018 році, було прийняте рішення не завершити її, та надати перевагу двостороннім проєктам. Варто згадати про Спільну операційну програму транскордонного співробітництва Україна-Румунія, яка діє з 2014 року (Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014-2020).

Підсумувавши та проаналізувавши ефективність діяльності єврорегіону «Верхній Прут» за увесь період існування, слід, на нашу думку, зазначити те, що він доволі довгий час був малоефективним, проте в останні роки вдалось налагодити його діяльність, зокрема завдяки програмам фінансування транскордонної співпраці Європейським Союзом. Очевидно, як було визначено раніше, причиною тому є той факт, що сторони мали різні цілі, коли створювали цей Єврорегіон. Проте, зважаючи на результати Спільної операційної програми транскордонного співробітництва Україна-Румунія-Республіка Молдова 2007-2013, а також на перші проєкти, реалізовані в рамках співпраці Україна-Румунія 2014-2020, можна очікувати активізації діяльності та реалізації проєктів в цьому єврорегіоні.

Таким чином, варто зазначити, що окрім єврорегіону «Верхній Прут» та співпраці з Румунією та Молдовою є й інші частини Західноукраїнського регіону, зокрема це співпраця Львівщини із частиною Польщі, зокрема Підкарпатським воєводством. Прикладом такої співпраці розглянемо Карпатський єврорегіон.

Карпатський єврорегіон є міжрегіональною асоціацією, угоду про створення якої було підписано міністрами закордонних справ України, Угорщини, Польщі та Словаччини 14 лютого 1993 року в м. Дебрецен (Угорщина). Важливим є те, що Польща є одним із головних стратегічних партнерів України на європейському континенті з огляду на спільні з нашою державою кордони, культурні традиції та історичну спадщину, близькі гео економічні інтереси. Українсько-польська міжнародна співпраця щодо спільного вирішення актуальних соціально-економічних проблем розвитку транскордонного регіону має велике значення не лише як інструмент активізації господарської діяльності та підвищення

рівня життя населення прикордонних територій наших країн, але й відіграє важливу роль у реалізації євроінтеграційних прагнень України.

У перспективі подальші наукові дослідження в цьому напрямі доцільно спрямувати на вивчення особливостей формування транскордонних агропромислових кластерів в українсько-польському регіоні.

Висновки.

Підсумовуючи функціонування єврорегіонів як форми міжнародної співпраці, варто зазначити те, що вони характеризуються ще наступними особливостями окрім описаних вище: створення єврорегіону не призводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення зі статусом юридичної особи; правове регулювання на території кожного з членів єврорегіону здійснюється відповідно до чинного законодавства держави, у склад якої він входить; організаційна структура єврорегіону виконує координаційні функції і не має владних повноважень, а також не може підмінювати органи влади, що діють на території кожного з його членів; у політичному сенсі єврорегіони не діють супроти національних інтересів держави; не є наднаціональним утворенням; в своїй діяльності єврорегіони не змінюють зовнішньополітичні функції держав, прикордонні території яких є членами єврорегіонів.

Цікавим є те, що для більшості країн співпраця між територіальними органами влади – новий вид міжнародних відносин. Міжнародні регіональні організації, агенції регіонального розвитку сприяють розвитку міжтериторіального та транскордонного співробітництва.

Основна діяльність єврорегіонів включає в себе реалізацію програм та проєктів, експертизу фінансових джерел, а також їх рекламу та частково пропаганду; організацію заходів, які сприятимуть міжнародній співпраці, а також участь і підтримку пов'язаної з ним діяльності; підготовку та втілення в життя спільних акцій та ініціатив; розвиток у тісній координації з Європейським Союзом та Радою Європи, а також інформування

політичних та суспільних акторів, зокрема міжнародних організацій Європи стосовно проблематики в реалізації їхніх проєктів та пошуки впливу на основних учасників міжнародних відносин.

В умовах забезпечення сталого розвитку України, утвердження її державності є посилення інтеграції економіки держави у світову економічну систему шляхом активізації зовнішньоекономічної діяльності та транскордонного співробітництва. Саме спільні дії місцевих органів виконавчої влади країни і територіальних громад та відповідних органів влади сусідніх країн, спрямовані на поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, культурних та інших відносин, можуть забезпечити подальший соціально-економічний розвиток

прикордонних територій. Аналізуючи міжрегіональне співробітництво, слід зробити висновок, що при активній діяльності у форматі даної міжрегіональної транскордонної співпраці, Україна може зазнати посилення та зміцнення своєї ролі на міжнародній арені. До подальших перспектив слід віднести: налагодження транспортних зв'язків, здійснення політичного та соціального обміну, можливість об'єднання ресурсних потенціалів країн-учасниць, зростання експорту та імпорту між країнами, співпраця в сфері освіти та науки, євроінтеграція для України, активний культурний обмін та співробітництво, захист навколишнього середовища, вирішення спільних проблем безпеки. При здійсненні активної співпраці та налагодженні основних комунікацій дана програма призведе до покращення політичного іміджу нашої країни.

REFERENCES

- Varnaliy Z. S. (2017). Osoblyvosti rehional'noho rozvytku v konteksti zmitsnennya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy. [Features of regional development in the context of strengthening the economic security of Ukraine]. *Rehional'na ekonomika*. №1 (83). p. 131-133. [In Ukrainian]
- Jevroregion «Nyzhnij Dunaj»: plany ta perspektivy dlja Odesjkogho rehionu. (2018) [Lower Danube Euroregion: plans and prospects for the Odessa region]. Retrieved from <http://news.informer.od.ua/page4126578.html>. [In Ukrainian]
- Zghursjka V. L. (2016). Reghional'nyj vymir spivrobitnytstva mizh Ukrajinoju ta JeS. [Regional dimension of cooperation between Ukraine and the EU] K.: «Ekonomichna dumka», 2016. V 2-kh ch. Ch. 1. [In Ukrainian]
- Mikula, N. A. (2013). Infrastrukturne zabezpechennja rozvytku transkordonnykh rynkiv pratsi v Ukraini: Monohrafiya. [Infrastructural support for the development of cross-border labor markets in Ukraine: Monograph]. L'viv. Instytut rehional'nykh doslidzen' NAN Ukrainy. [In Ukrainian]
- Makogon Yu. V., & Lyashenko V. I. (2003). Formy i napravleniya mezhregional'nogo transgranichnogo sotrudnichestva: Monografiya. [Forms and directions of interregional cross-border cooperation: Monograph] izd. 2-ye, isp. i dopol. – Donetsk: OOO «Yugo-Vostok, Ltd». [In Russian]
- Markovych, V. V. (2017). Socialjno-ekonomichna efektyvnistj transkordonnogo spivrobitnytstva Ukrainy v umovakh jevropskoho integracii. [Socio-economic efficiency of cross-border cooperation of Ukraine in the conditions of European integration] Dys...k. ekon. n.: 08.00.02. Ljviv: LNU im. I. Franka. [In Ukrainian]
- Ozersjka Gh. V. (2017). Formuvannja struktury transportno-loghistychnogo klastera u transkordonnomu spivrobitnytstvi. [Formation of the structure of the transport and logistics cluster in cross-border cooperation]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. Vyp. 50. – S. 161-164. [In Ukrainian]
- Transkordonne spivrobitnytstvo jak instrument miscevogo ta rehional'nogho rozvytku (2021). Analit. dop. / [Khymynecj V. V., Gholovka A. A., Mirus O. I.]. [Cross-border cooperation as a tool for local and regional development]. Kyjiv : NISD. [In Ukrainian]
- Ustych, S. (2016). Sutnistj suchasnykh transkordonnykh procesiv ta jikhnje kateghorialjne vidobrazhennja. [The essence of modern cross-border processes and their categorical reflection]. *Ukrajinsjkyj sociologichnyj zhurnal*. Vyp. 1-2. – S. 47-53. [In Ukrainian]
- European Charter of Local Self-Government. (2021) Council of Europe. Retrieved from <https://archive2021.parliament.scot/parliamentarybusiness/currentcommittees/115604.aspx>.
- Joint Operational Programme Romania-Ukraine 2014-2020. (2020) Managing Authority Ministry of Regional Development and Public Administration, Romania. Retrieved from <http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2016/01/0-Romania-Ukraine-JOP-approved2.pdf>.

Lukach Natallia

Ph.D., Assist. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-5392-8991>, natalia.m.lukach@lpnu.ua

Rosłoń Dominika

Ph.D., Assist. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-8805-3099>, domros24@gmail.com

Стаття надійшла / Article arrived: 11.04.2021

Схвалено до друку / Accepted: 28.05.2021